

Wiedza ekonomiczna czynnikiem wzrostu świadomości finansowej studentów opolskich wyższych uczelni

**Jarosław
Wenancjusz
Przybytniowski**

Uniwersytet Jana
Kochanowskiego w Kielcach
Wydział Prawa, Administracji
i Zarządzania

Abstrakt: Wiedza ekonomiczna jest ściśle związana z pojęciem edukacji ekonomicznej. W opracowaniu stwierdzono, że edukacja ekonomiczna, w tym finansowa, w sposób istotny zwiększa świadomość i kompetencje młodego pokolenia. Podjętym problemem badawczym jest analiza czynnika wiedzy ekonomicznej jako jednego z podstawowych determinantów wzrostu świadomości finansowej młodego pokolenia – studentów kończących wyższe uczelnie województwa opolskiego. Konstrukcja tekstu została podporządkowana hipotezie, w myśl której istnieje zależność we wzroście świadomości i kompetencji studentów w zarządzaniu własnymi finansami w obecnym, stale zmieniającym się otoczeniu. Niniejszy problem jest realizowany za pomocą analizy stanu wiedzy ekonomicznej studentów wyższych uczelni opolskich na temat poszczególnych obszarów ekonomicznych. Zastosowana metoda badawcza to anonimowy kwestionariusz ankiety, skierowany w sposób bezpośredni za pośrednictwem ankierów do studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia.

Słowa kluczowe: wiedza ekonomiczna, wiedza obiektywna, świadomość ekonomiczna, wiedza subiektywna

---

1. Wprowadzenie

Współczesny trend wiedzy ekonomicznej, w tym finansowej, w sposób istotny wpłynął na postawy strony popytowej i podażowej. Zgłębienie wiedzy ekonomicznej umożliwia rozpoznawanie szans i zagrożeń związanych z funkcjonowaniem rynku, dzięki czemu klienci mają możliwość podejmowania świadomych decyzji, zwłaszcza finansowych. By tak było, należy wprowadzić różne poziomy kształcenia w zakresie edukacji ekonomicznej, w tym finansowej, podejmowane na różnych etapach rozwoju społeczeństwa przez różnych interesariuszy (np. szkolnictwo średnie, wyższe, instytucje finansowe, rząd itp.). Trzeba pamiętać, że edukacja finansowa, jako składnik edukacji ekonomicznej, kształtuje świadomość ekonomiczną. Można tu mówić o dwóch poziomach kształtowania świadomości: poprzez edukację zaawansowaną, opartą na długim i złożonym procesie kształcenia na etapie szkół średnich czy

Korespondencja:
Jarosław Wenancjusz Przybytniowski
Uniwersytet Jana Kochanowskiego
w Kielcach
Wydział Prawa, Administracji
i Zarządzania
ul. Świętokrzyska 21
25-406 Kielce, Poland
Tel. +48 668 102 377
E-mail: j.w.przybytniowski@wp.pl

wyższych (kształcenie formalne), jak też tzw. edukację pobieżną, która jest rezultatem li tylko krótkoterminowej pamięci, a dociera do odbiorcy od innych nadawców, jak również z mediów. Mając na uwadze powyższy podział świadomości, na potrzeby niniejszego opracowania autor będzie analizować świadomość zaawansowaną. Podjętym problemem badawczym jest analiza czynnika wiedzy ekonomicznej jako jednego z podstawowych determinantów wzrostu świadomości finansowej młodego pokolenia – studentów kończących wyższe uczelnie województwa opolskiego. Konstrukcja tekstu została podporządkowana hipotezie, w myśl której istnieje zależność między poziomem wiedzy ekonomicznej a wzrostem świadomości studentów w zarządzaniu własnymi finansami w obecnym, stale zmieniającym się otoczeniu. Niniejszy problem, jak i hipoteza badawcza będą analizowane *teoretycznie* – przedstawione zostanie znaczenie wiedzy i świadomości ekonomicznej młodego pokolenia, oraz *empirycznie* – w ramach tej analizy zostaną zaprezentowane wyniki badań własnych, przeprowadzonych metodą ankietową w 2016 roku wśród młodzieży akademickiej (studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia województwa opolskiego) kształcącej się w dziedzinie nauk ekonomicznych, w dyscyplinach: ekonomia, nauki o zarządzaniu i finansach, w wieku od 20 do 30 lat. Dzięki temu możliwa będzie ocena skali i projekcja zmian w zakresie kreowania świadomości ekonomicznej, jak też finansowej w badanym przedmiocie.

2. Znaczenie wiedzy ekonomicznej w procesie wzrostu świadomości finansowej młodego pokolenia

Według Cate Lyons-Crew (*Financial Inclusion Program Manager*) „Świadomość finansowa jest niezbędną umiejętnością funkcjonowania w nowoczesnym społeczeństwie i staje się coraz ważniejsza w długoterminowej perspektywie godnego życia jednostki i społeczeństwa” (za: Iwanicz-Drozdowska, 2011, s. 13). To zrozumienie pojęć i procedur ekonomicznych, a także umiejętność korzystania z tej wiedzy, aby rozwiązać problemy ekonomiczne. Należy w tym miejscu pamiętać, że (por. Chmielecka, 1999):

1. Dane nie są informacją, ale nie ma informacji bez danych.
2. Informacja nie może być wiedzą, ale nie będzie wiedzy bez informacji.
3. Wiedza nie daje mądrości, ale nie będzie mądrości bez wiedzy.

Jak pisze Wioletta Magdalena Pacholarz (2016, s. 16–17), potrzeby, wiedza i indywidualne doświadczenia w zakresie finansów mogą być stymulowane za pomocą różnorodnych instrumentów, na przykład: samokształcenia, uczestnictwa w kampaniach informacyjno-szkoleniowych, opinii płynących ze środowiska, w którym jednostka funkcjonuje, oraz w kontakcie z przedstawicielami przedsiębiorstw finansowych i parafinansowych. Proces kształtowania świadomości finansowej opiera się na skoordynowanych informacjach, doświadczeniach, bodźcach mających swoje źródło zarówno w samej jednostce, jej najbliższym otoczeniu, jak też w instytucjach finansowych, parafinansowych oraz innych instytucjach zewnętrznych odpowiedzialnych za utrzymanie porządku publicznego, ale niezwiązanych bezpośrednio z rynkiem finansowym.

Kompetencje finansowe odzwierciedlają poziom wiedzy na temat produktów i usług finansowych oraz wpływają na zdolność podejmowania efektywnych decyzji finansowych warunkujących dobrobyt przy wykorzystaniu posiadanych informacji (Vitt i in., 2000, s. XII). Wymaga to w szczególności umiejętności analizowania i zarządzania finansami osobistymi.

Stąd też subkomponentami kompetencji finansowych są: wiedza, uczenie się, rozumienie, selekcja, dokonywanie porównań i wybór. Międzynarodowa organizacja International Network on Financial Education (INFE) działająca przy OECD zwraca przy tym uwagę na wzajemną interakcję pewnych czynników, stanowiąc, że kompetencje finansowe obejmują połączenie świadomości, wiedzy, umiejętności, postaw i działań niezbędnych do dokonywania właściwych wyborów, tak aby ostatecznie dana jednostka osiągnęła dobrobyt finansowy (OECD INFE, 2011, s. 3). Z kolei Komisja Europejska (KE) definiuje kompetencje finansowe jako zdolność klientów i właścicieli małych przedsiębiorstw do zrozumienia istoty produktów finansowych, tak aby mogli podejmować świadome decyzje finansowe (Habschick, Seidl, Evers, 2007, s. 8).

W związku z dynamicznym rozwojem rynków finansowych oraz zmianami demograficznymi i ekonomicznymi tematyka kompetencji ekonomicznych, w tym finansowych, w ostatnich latach nabrała szczególnego znaczenia. Zmieniają się potrzeby jednostek, pojawiają się również nowe i coraz bardziej skomplikowane produkty sektora rynku finansowego, a wraz z nimi rodzi się konieczność posiadania odpowiedniej wiedzy, umiejętności i kompetencji, aby te potrzeby w jak najwyższym stopniu i w jak największym zakresie móc zaspokoić.

Systematyczne zmiany, jakie zachodzą na rynku usług finansowych (Przybytniowski, 2016, s. 93–125), a co za tym idzie – pojawiająca się innowacyjność w obsłudze klienta, podkreślają znaczenie świadomości finansowej. Brak elementarnej wiedzy ekonomicznej skłania młode pokolenie do braku zainteresowania funkcjonowaniem rynku finansowego, a tym samym przybliża stronę popytową do całkowitego wykluczenia finansowego. Brak lub niski poziom edukacji z zakresu ekonomii sprzyja podejmowaniu przez młode pokolenie nietrafnych decyzji, które często prowadzą do niewypłacalności klienta. Powyższe rozważania skłaniają autora niniejszego opracowania do wniosku, że podstawową rolą edukacji ekonomicznej jest zwiększenie wiedzy finansowej wśród młodego pokolenia. Wiedzie to do odpowiednich zachowań, jak też podejmowania świadomych decyzji w procesie zarządzania własnymi finansami. Głównym celem edukacji ekonomicznej, w tym finansowej, jest pomoc młodemu pokoleniu w zrozumieniu zmian zachodzących w dynamicznym, zglobalizowanym otoczeniu ekonomicznym, poznaniu własnych praw i obowiązków (por. Ansoff, 1979, s. 37–44; Andrews, 1987; Griffin, 2002, s. 74–93; Romanowska, 2010, s. 7–15; Przybytniowski, 2013, s. 63–67).

3. Wiedza subiektywna i obiektywna

W wiedzy obiektywnej bierze się pod uwagę rzeczy „prawdziwe”. Wiedza ta kieruje się jednocześnie dobrem własnym, jak i ogólnym. Cechuje się przede wszystkim racjonalnością w przekazywaniu wszelkich informacji (nie „sprzedawaniu” wiedzy) opartych na obiektywnie zdefiniowanych danych. Wiedza ta nie nosi cech emocjonalnych, wpływających z wnętrza jednostki. Osoba przekazująca wiedzę obiektywną kieruje się sprawiedliwością i prawdziwą rzeczywistością (por. Popper, 1992, s. 52¹). Natomiast mając na uwadze

---

¹ Według tego autora racjonalność naukowa jednoznacznie wiąże się ze sposobem rozwoju nauki i jest upatrywana w przyjęciu postawy krytycznej wobec powstających teorii. Zgodnie z tą teorią wszelkie swoje wysiłki osoba badająca powinna kierować na tworzenie nowych teorii, mających na celu sfalsyfikowanie przewidywań, a nie prowadzić kolejną potwierdzającą ją weryfikację. Tylko ciągle poddawana krytyce i kwestionowana wiedza zastana może prowadzić do systematycznego tworzenia teorii doskonalszych, gdyż nie-

wiedzę subiektywną, osoba przekazująca informacje kieruje się swoimi uprzedzeniami, osobistymi względami, doświadczeniami czy nawet fantazjami wpływającymi z wnętrza jednostki. Wiedza ta jest „jednostronna”, często sprzeczna z oceną rzeczywistości (zob. tabela 1). W przypadku szkół średnich i wyższych podstawowym nośnikiem wiedzy jest nauczyciel lub wykładowca, który posiada zarówno wiedzę subiektywną (nieдостаpną), czyli indywidualną, trudną do sformalizowania, jak i wiedzę obiektywną (jawną).

Tabela 1. Wiedza niejawną a wiedza jawna
(Table 1. *Tacit versus explicit knowledge*)

	Wiedza niejawną (ukryta, niedostępna) (<i>Tacit knowledge [hidden, not available]</i>)	Wiedza jawna (dostępna) (<i>Explicit knowledge [available]</i>)
Wiedza (<i>Knowledge</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • indywidualna – trudna do skopiowania • wypływa z naszego wnętrza (z doświadczenia) • symultaniczna (wykorzystywana przez wiele osób w wielu miejscach naraz) – tu i teraz • subiektywna • w pigułce (analogowa) – praktyka 	<ul style="list-style-type: none"> • intersubiektywna (dostępna więcej niż jednemu podmiotowi) – łatwa do transferu • wiedza na zewnątrz nas (wypływa z racjonalnego zrozumienia) • sekwencyjna – tam i wtedy • obiektywna • teoria

Źródło: opracowanie własne na podstawie Nonaka, Takeuchi, 2000, s. 96.

Charakterystyką wiedzy jawnej i ukrytej oraz ich wzajemnymi relacjami zajmowali się Ikujiro Nonaka i Hirotaka Takeuchi (2000, s. 84). Uważali oni, że wiedza niejawną uwiarygodniana jest w drodze komunikowania. To proces wymagający swego rodzaju przetwarzania rozproszonych podejść, stanowiących indywidualne umiejętności, doświadczenia, posiadane informacje, jak też umiejętności praktyczne, czyli kompetencje komunikacyjne nadawcy (zob. rysunek 1).

Rysunek 1. Ogólny model komunikowania
(Figure 1. *General communication model*)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Nonaka, Takeuchi, 2000, s. 84.

kiedy to, co widzimy obecnie, może świadczyć o tym, że „byliśmy w błędzie”, a w konsekwencji potrafimy uczyć się na własnych błędach, wyciągać właściwe wnioski i przyznać, że popełniliśmy błąd.

Wiedza dostępna, tzw. jawna, jest przekazywana w postaci informacji za pomocą różnego rodzaju źródeł przekazu, kierując ją w stronę teorii pozatekstowej. Wiedza zogniskowana w procesie kształcenia tworzona jest w sposób spiralny (por. Nonaka, Takeuchi, 2000, s. 96), gdzie procesy: socjalizacji, internalizacji kombinacji i eksternalizacji wzajemnie się uzupełniają i przeplatają w cyklu przekazywania i przetwarzania informacji, tworząc wiedzę dla kolejnych roczników uczniów czy studentów. Kreują one *de facto* nową wiedzę, do czego wykorzystują proces interakcji z/lub brakiem kształcenia praktycznego. Ujednolicenie wiedzy jawnej jest uwieńczeniem procesu dochodzenia do oczekiwanej wiedzy (prawdy) o nowym zagadnieniu (temacie) – jego źródłem pochodzenia.

4. Ocena stanu wiedzy ekonomicznej. Badania własne

4.1. Założenia metodyczne

W opracowaniu zostały wykorzystane metody analizy opisowo-jakościowej, analizy porównawczej oraz analizy statystycznej. Dla pozyskania materiału pierwotnego autor posłużył się wynikami badań ankietowych przeprowadzonych w 2016 roku², związanych z badaniem stanu wiedzy i świadomości finansowej studentów. Kwestionariusz ankiety zawierał część ogólną, obejmującą metryczkę związaną z wiekiem, płcią i miejscem zamieszkania respondentów, oraz część szczegółową, odnoszącą się do oceny stanu subiektywnej i obiektywnej wiedzy z zakresu ekonomii, jak też źródeł tej wiedzy i preferowanych form edukacji ekonomicznej studentów.

Ocena poziomu stanu wiedzy i świadomości finansowej studentów odbywała się w pięciostopniowej skali Likerta, dzięki której autor mógł uzyskać odpowiedź związaną ze stopniem akceptacji badanego zjawiska. Zaproponowana skala składała się z kafeterii, która łączyła pięć odpowiedzi ułożonych od stopnia całkowitej akceptacji (5) do całkowitego odrzucenia (1). Respondent miał za zadanie określić, w jakim stopniu zgadza się z podanym stwierdzeniem, gdzie: 1 – oznaczało „zdecydowanie małym”, 2 – „małym”, 3 – „średnim”, 4 – „dużym”, 5 – „zdecydowanie dużym”.

Dobór próby zapewniał reprezentatywność wyników dla studentów w wieku od 18. do 30. roku życia, pod względem płci oraz miejsca zamieszkania. Dobór ten gwarantował również możliwość porównania uzyskanych wyników z rezultatami badań prowadzonych we wcześniejszych latach w ramach zadań statutowych. W obu cyklach badań próba liczyła 315 osób, co umożliwiło przeprowadzenie bardziej szczegółowych analiz (zob. tabela 2). W badaniu tym wzięli udział studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia wyższych uczelni polskich, studium kierunki ekonomiczne w obrębie dyscyplin takich jak ekonomia oraz nauki o zarządzaniu i finansach. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci studium specjalności: finanse i rachunkowość, zarządzanie, bankowość i ubezpieczenia – kolejno: 110 (35,2%), 89 (28,0%), 71 (22,3%) i 45 (16,5%) ankietowanych. Wśród ogółu badanych osób przeważali studenci studiów niestacjonarnych II stopnia. Łącznie stanowili oni 73,6% badanych (232 osoby). Pozostali ankietowani (83 osoby – 26,4% ogółu badanych)

² Badania są prowadzone w cyklu co dwa lata. Poprzednie badania prowadzono w latach 2012 i 2014.

byli studentami studiów stacjonarnych I stopnia. W badanej grupie przeważały nieznacznie kobiety (174 osoby – 54,8%).

Tabela 2. Struktura badanej populacji według wieku i płci oraz miejsca zamieszkania
(Table 2. The structure of the studied population by age, sex and place of residence)

Wiek (Age)	Płeć (Sex)				Miejsce zamieszkania (Place of residence)	Liczba (Number)	
	Kobiety (Women)		Mężczyźni (Men)			N	%
	liczba (number)	%	liczba (number)	%			
20–21 lat	22	7,0	18	5,7	wieś	88	28,1
22–23 lata	26	8,3	25	7,9	miasto do 20 tys.	73	23,0
24–25 lat	35	10,9	33	10,5	miasto od 20 tys. do 100 tys.	37	11,7
26–27 lat	38	12,3	39	12,4	miasto od 100 tys. do 500 tys.	75	23,9
28–29 lat	28	8,9	19	6,0	miasto powyżej 500 tys.	42	13,3
powyżej 30 lat	25	7,9	7	2,2			

Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej respondentów było w wieku 26–27 lat i 24–25 lat – kolejno 24,7% i 21,4%. Stanowią oni 46,1% ogółu badanych osób. Najmniej badanych studentów było w wieku 20–21 lat (12,7%), jak też 28–29 lat (14,9%).

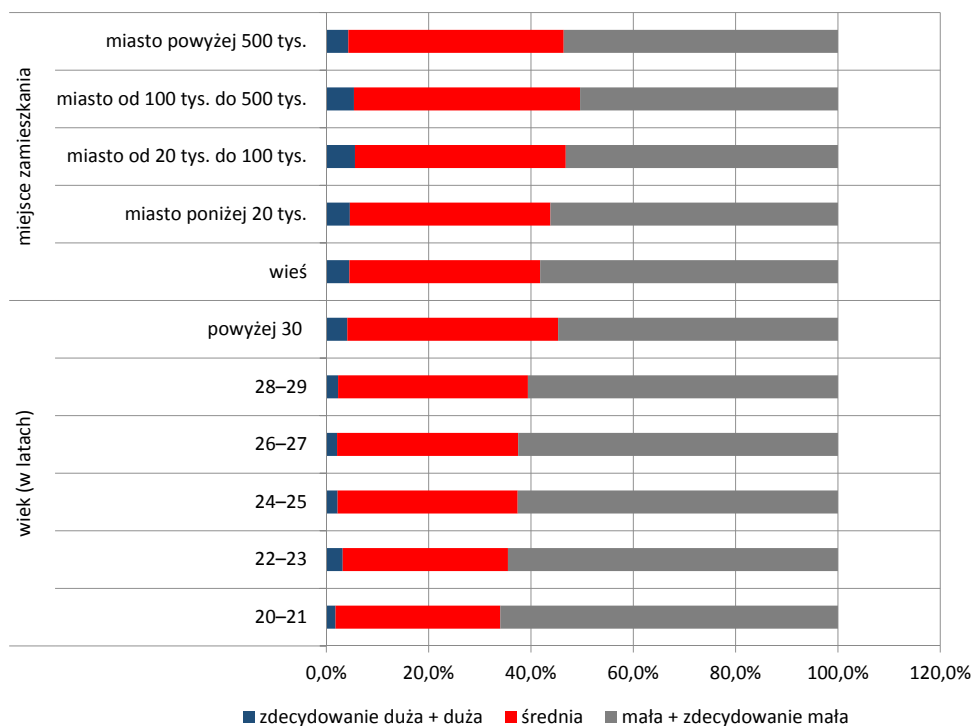
4.2. Wyniki badań

4.2.1. Subiektywna ocena stanu wiedzy ekonomicznej u studentów

W zestawieniu liczby poprawnie oddanych odpowiedzi przez studentów można zauważyć, że wszyscy studenci odpowiedzieli na komplet pytań zawartych w ankiecie. W pierwszej kolejności studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia odpowiadali na pytanie związane z subiektywną oceną wiedzy ekonomicznej z zakresu finansów, zarządzania i ekonomii. Pytanie brzmiało: „Jak ocenia Pan/i swoją ogólną wiedzę z zakresu wiedzy ekonomicznej?”. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można stwierdzić, że największa grupa studentów swoją wiedzę ekonomiczną plasuje na poziomie „zdecydowanie małym” i „małym”. W 2014 roku tak właśnie swoją wiedzę oceniło 49,1% respondentów, a w 2016 – 45,2%. Poziom „średni” wskazało nieco mniej osób: w 2014 roku było to 39,7% badanych, a w 2016 – 36,5%. W analizowanym okresie zwiększył się odsetek badanych oceniających swoją wiedzę ekonomiczną jako „zdecydowanie małą” i „małą” na rzecz tych respondentów, którzy oceniają ją jako „dużą” i „zdecydowanie dużą”. Ponadto w porównaniu z rokiem 2016 o prawie 4% zwiększyła się liczba osób oceniających swoją wiedzę jako „zdecydowanie małą” i „małą” na rzecz studentów oceniających ją jako „dużą” i „zdecydowanie dużą”.

Kolejnym krokiem była analiza subiektywnej oceny wiedzy ekonomicznej w wybranych przekrojach demograficznych (przyjęto kryteria miejsca zamieszkania i wieku), gdzie stu-

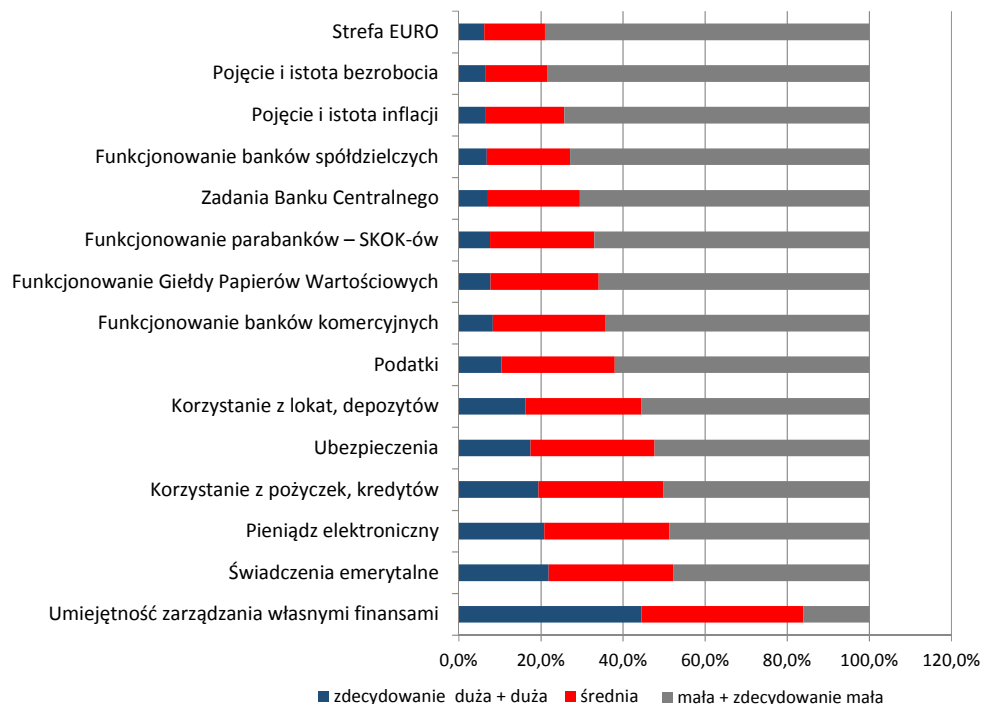
denci odpowiadali na pytanie: „Jak ocenia Pan/i swoją ogólną wiedzę z zakresu wiedzy ekonomicznej?”. Analiza uzyskanych danych pozwala stwierdzić, że gorzej oceniali stan swojej wiedzy studenci w wieku 20–21 lat zamieszkali na wsi. W porównaniu z rokiem 2014 zwiększyła się o ponad 3% liczba ankietowanych oceniających swoją wiedzę jako „zdecydowanie małą” i „małą” na rzecz respondentów oceniających ją jako „średnią” i o ponad 3% – jako „dużą” i „zdecydowanie dużą”. Studenci, którzy deklarują, że ich wiedza jest na poziomie średnim, są z grup powyżej 30. roku życia oraz 28–29 lat, zamieszkują miasta od 100 do 500 tys. mieszkańców oraz powyżej 500 tys. mieszkańców. W stosunku do roku 2014 o blisko 3%, w obu przypadkach, zwiększyła się liczba badanych oceniających swoją wiedzę jako „dużą” i „zdecydowanie dużą” kosztem studentów określających ją jako „średnią” i o ponad 3% – jako „zdecydowanie małą” i „małą”. W tym miejscu można stwierdzić, że wiek studentów ma istotny wpływ na poziom udzielanej odpowiedzi. Ma to związek z tym, że ankietowani w różnym wieku rozpoczynają pracę zawodową czy studia niestacjonarne (zwłaszcza II stopnia), które także są źródłem pozyskiwania wiedzy ekonomicznej, a co za tym idzie – świadomości finansowej (zob. rysunek 2).

Rysunek 2. Ogólna samoocena poziomu wiedzy ekonomicznej wśród studentów w 2016 roku (N 2016 = 315)

(Figure 2. Overall self-assessment of the economic knowledge among university students in 2016 [N 2016 = 315])

Celem kolejnego pytania było określenie przez studentów stanu własnej wiedzy w poszczególnych obszarach: „Jak ocenia Pan/i poziom swojej wiedzy w danym zakresie?”. Mając na uwadze obszar, w którym studenci oceniają stan swojej wiedzy (zob. rysunek 3), najlepiej wypadła umiejętność zarządzania własnymi finansami. Wyniki badań uzyskane w 2016 roku wskazują, że praktycznie we wszystkich obszarach zwiększył się odsetek studentów oceniających swoją wiedzę jako „zdecydowanie dużą” i „dużą”. Zmniejszyła się natomiast grupa tych studentów, którzy oceniają swoją wiedzę jako „małą”, „zdecydowanie małą” i „średnią”.

Rysunek 3. Samoocena poziomu wiedzy ekonomicznej w wybranych obszarach wśród studentów w 2016 roku (N 2016 = 315)

(Figure 3. Self-assessment of selected areas of the economic knowledge among university students in 2016 [N 2016 = 315])

Źródło: opracowanie własne.

Następnym etapem prowadzonych badań była analiza braków wiedzy i umiejętności z uwzględnieniem płci i wieku respondentów. Zarówno mężczyźni, jak i kobiety najniżej oceniali swoją wiedzę na temat funkcjonowania rynku bankowego (banków komercyjnych i spółdzielczych) oraz Giełdy Papierów Wartościowych (GPW). W przeważającej liczbie obszarów kobiety oceniały poziom swojej wiedzy niż niż mężczyźni. Największą różnicę w subiektywnym poziomie wiedzy między kobietami a mężczyznami odnotowano w obszarach świadczeń emerytalnych oraz funkcjonowania banków spółdzielczych i GPW, natomiast najmniejszą różnicę wykazano w obszarze zadań Banku Centralnego (BC), pojęcia

i istoty inflacji oraz pieniądza elektronicznego. Praktycznie we wszystkich obszarach samoocena kobiet była niższa niż mężczyźn. Z kolei największe braki wiedzy, niezależnie od wieku respondentów, dotyczyły: sektora bankowego, ubezpieczeń, świadczeń emerytalnych oraz strefy euro. Największe różnice w subiektywnej ocenie poziomu wiedzy między najmłodszą i najstarszą grupą wiekową odnotowano w temacie świadczeń emerytalnych, pojęcia i istoty inflacji oraz strefy euro.

4.2.2. Obiektywna ocena stanu wiedzy ekonomicznej u studentów

Obiektywnej oceny stanu wiedzy ekonomicznej u studentów dokonano, opierając się na wynikach kwestionariusza, jak też opracowanych wskaźnikach wiedzy ekonomicznej, zbudowanych na podstawie odpowiedzi udzielanych na pytania z zakresu ekonomii³. Pytania były związane między innymi z umiejętnością zarządzania własnym portfelem finansowym, znajomością sektora bankowego, ubezpieczeniowego, świadczeniami emerytalnymi, zasadami oszczędzania i inwestowania, a także zagadnieniami z zakresu bezrobocia i inflacji, funkcjonowania strefy i waluty euro, korzystania z pożyczek, kredytów, operacji bezgotówkowych oraz znajomości systemu podatkowego.

Analiza testu wiedzy ekonomicznej, czyli odpowiedzi respondentów na konkretne pytania, wykazała, że poziom tej wiedzy wśród studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia jest dużo wyższy niż jego subiektywna ocena. Poprawnej odpowiedzi na więcej niż połowę pytań udzieliło ponad 48% badanych (wiedza ta mieści się zatem w przedziałach „duża” i „zdecydowanie duża”), natomiast blisko 28% studentów udzieliło odpowiedzi na poziomie średnim. Mniej niż siedem poprawnych odpowiedzi podało ponad 13% ankietowanych, co określało poziom ich obiektywnej wiedzy ekonomicznej jako „zdecydowanie mały”. W porównaniu z badaniami przeprowadzonymi w 2014 roku (zadano te same pytania) odsetek studentów, których można zakwalifikować do grupy o wysokim, średnim i niskim poziomie wiedzy ekonomicznej, nieznacznie się podwyższył, jednak bez istotnej różnicy statystycznej. Dla studentów jednym z najłatwiejszych okazało się pytanie odnoszące się do zarządzania własnymi zasobami finansowymi. Zaledwie 41 respondentów zaznaczyło błędną odpowiedź, co daje niespełna 14% ogółu odpowiadających na to pytanie. W dalszej kolejności najmniejsze problemy z udzieleniem poprawnej odpowiedzi związane były z kartą elektroniczną – blisko 29%. Zbliżony wynik do poprzedniego zagadnienia pojawił się przy bezrobociu, gdzie 102 osoby zaznaczyły poprawną odpowiedź, co daje 32,3% ogółu odpowiadających.

Najwięcej problemów przysporzyła studentom odpowiedź na pytania dotyczące: funkcjonowania strefy euro (193 osoby udzieliły błędnej odpowiedzi – 61,1%), sektora bankowego (185 osób odpowiedziało niepoprawnie – 58,8%), świadczeń emerytalnych (168 błędnych odpowiedzi – 53,5% badanych) oraz ubezpieczeń (165 osób – 51,1% ogółu badanych studentów).

W porównaniu z rokiem 2014 zwiększył się odsetek studentów, którzy odpowiedzieli poprawnie na prawie wszystkie pytania (dla czterech pytań zmiany były statystycznie istotne). Największy wzrost (o blisko 28%) zanotowano dla pytania związanego z pieniądzem elek-

³ Te same pytania były zadawane we wcześniejszej edycji badań, w latach 2012 i 2014.

tronicznym. Mając na uwadze uzyskane dane, trudno jednoznacznie wskazać, czy wiek respondentów miał wpływ na poprawność udzielanych odpowiedzi. Studenci w przedziale wiekowym 24–27 lat (10,9%) najliczniej rozwiązywali poprawnie całą ankietę, natomiast respondenci w wieku 20–21 lat (19,1%) posiadali według danych najniższy poziom wiedzy finansowej. Osoby w przedziale wiekowym 24–27 lat, zamieszkujące w dużych miastach udzieliły najwięcej poprawnych odpowiedzi, co pokrywa się z wynikami subiektywnej oceny wiedzy uzyskanymi w tej grupie studentów.

W końcowej części badań dokonano porównania wiedzy subiektywnej i obiektywnej wśród badanych studentów. Badani uważają, że mają najmniejszą wiedzę w zakresie funkcjonowania sektora bankowego, pojęcia i istoty inflacji, jak też znajomości ubezpieczeń społecznych i gospodarczych. Badani relatywnie lepiej radzili sobie z pytaniami odnoszącymi się do zarządzania własnymi finansami i pieniądza elektronicznego.

5. Podsumowanie

W wyniku przeprowadzonych badań został zrealizowany cel opracowania. Dokonana analiza poziomu wiedzy ekonomicznej u studentów uczelni wyższych województwa opolskiego umożliwiła weryfikację postawionej na wstępie hipotezy i jej potwierdzenie. Na podstawie badania można stwierdzić, że ponad połowa studentów ma istotne braki w tym zakresie, gdzie zmniejszył się odsetek ocen odnoszących się do wiedzy „zdecydowanie dużej” i „dużej” na rzecz ocen średnich. Ponadto stwierdzono, że subiektywne poczucie wiedzy w 2014 roku było wyższe w stosunku do roku 2016. Respondenci mają najmniejszą wiedzę na temat funkcjonowania sektora bankowego, pojęcia i istoty inflacji, jak też ubezpieczeń społecznych i gospodarczych, natomiast lepiej radzą sobie z pytaniami odnoszącymi się do zarządzania własnymi finansami i pieniądza elektronicznego.

Bibliografia

- Andrews, K.R. (1987). *The Concept of Corporate Strategy*. Homewood: Irwin. ISBN 0256036292.
- Ansoff, H.I. (1979). The changing shape of the strategic problem. W: D. Schendel, C. Hofer (eds.). *Strategic Management: A New View of Business Policy and Planning*. Boston: Little Brown. ISBN 0316773123.
- Chmielecka, E. (1999). Informacja, wiedza, mądrość. Co społeczeństwo wiedzy cenić powinno? W: E. Adamowicz (red.). *Gospodarka w okresie przemian* (s. 47–62). Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH. ISBN 8372250499.
- Chmielecka, E. (2010). *Postawy jako element kształcenia w zakresie ekonomii i zarządzania* [online, dostęp: 2017-05-20]. Forum odpowiedzialnego biznesu. Dostępny w Internecie: <http://odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/postawy-jako-element-ksztalcenia-w-zakresie-ekonomii-i-zarzadzania>.
- Griffin, R.W. (2002). *Podstawy zarządzania organizacjami*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 8301120193.
- Habschick, M., Seidl, B., Evers, J. (2007). *Survey of Financial Literacy Schemes in the EU27: VT Markt/2006/26H – Final Report*. Hamburg: Evers & Jung.
- Iwanicz-Drozdowska, M. (2011). *Edukacja i świadomość finansowa: doświadczenia i perspektywy*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza. ISBN 9788373786226.
- Nonaka, I., Takeuchi, H. (2000). *Kreowanie wiedzy w organizacji*. Warszawa: Poltext. ISBN 8386890991.
- OECD INFE. (2011). *Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy*. Paris: OECD.
- Pacholarz, W.M. (2016). Pojęcia wiedzy w teorii ekonomii. *Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, 8, 3–19.

- Popper, K.R. (1992). *Wiedza obiektywna: ewolucyjna teoria epistemologiczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 8301104899.
- Przybytniowski, J.W. (2013). *Konkurencyjność rynku usług pośrednictwa ubezpieczeniowego w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Menedżerskie PTM. ISBN 9788361949176.
- Przybytniowski, J.W. (2016). *Współczesne funkcje i mechanizmy transmisji między sektorem ubezpieczeniowym a sferą realną gospodarki: teoria i praktyka*. Warszawa: CeDeWu. ISBN 9788375567588.
- Romanowska, M. (2010). Przełomy strategiczne w przedsiębiorstwie. *Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów*, 98, 7–15.
- Vitt, L.A., Anderson, C., Kent, J., Lyter, D.M., Siegenthaler, J.K., Ward, J. (2000). *Personal Finance and the Rush to Competence: Financial Literacy Education in the U.S.* Middleburg: Institute for Socio-Financial Studies.

Economic knowledge as a factor of growth of financial awareness among students from Opole universities

Abstract: When dealing with the problem it was found that financial education increases substantially the economic knowledge to build awareness and competence of the younger generation and therefore the dissemination of this knowledge. The aim of this paper is to identify the importance of the knowledge economy in the growth of building awareness and competence of management of finance students in the current, constantly changing environment. The structure of the paper was subjected to the hypothesis according

to which there is a relationship between the knowledge economy and an increase in the awareness and competence of the young generation in achieving financial stability and their independence. This problem will be implemented using the analysis of the state of the economic knowledge of university students in Opole about individual economic areas. The method applied in the research is an anonymous questionnaire survey addressed directly to students, desktop study of the first and second degree.

Key words: knowledge economy, knowledge objective, economic awareness, subjective knowledge